

DAUGAVPILS UNIVERSITĀTE
Dabaszinātņu un matemātikas fakultāte
Matemātikas katedra
Bakalaura studiju programma "Matemātika"

Studiju kurss

Veselo skaitļu teorija

12.lekcija

Docētājs: Dr. P. Daugulis

2008./2009.studiju gads

Saturs

1. Vienādojumu risināšana atlikumu gredzenos - kvadrātiskie vienādojumi	3
1.1. Kvadrātiskie vienādojumi atlikumu gredzenos ar pirm-skaitļa moduli	3
1.1.1. Pamatfakti	3
1.1.2. Kvadrātiskie un augstāku pakāpju atlikumi . .	5
1.1.3. Eilera kritērijs	8
1.1.4. Ležandra simbols	12
1.1.5. Gausa lemma un tās pielietojumi	15
1.1.6. Kvadrātiskās reciprocitātes teorēma un tās pielietojumi	23
2. 12.mājasdarbs	25

1. Vienādojumu risināšana atlikumu gredzenos - kvadrātiskie vienādojumi

1.1. Kvadrātiskie vienādojumi atlikumu gredzenos ar pirmskaitļa moduli

1.1.1. Pamatfakti

1.1. piezīme. Kvadrātisku vienādojumu

$$a_2x^2 + a_1x + a_0 \equiv 0 \pmod{p}$$

ar lineāru substitūciju $x \rightarrow x' = x + c$ var reducēt uz vienādojumu formā

$$x'^2 \equiv a \pmod{p}$$

Tiešām, pirmkārt, var izdalīt ar a_2 un iegūt vienādojumu

$$x^2 + rx + s \equiv 0 \pmod{p}.$$

Otrkārt, 2 ir invertējams elements mod p , tāpēc

$$\begin{aligned} x^2 + rx + s &\equiv x^2 + 2 \cdot \frac{r}{2} \cdot x + \left(\frac{r}{2}\right)^2 - \left(\frac{r}{2}\right)^2 + s \equiv \\ &\quad \left(x + \frac{r}{2}\right)^2 - \left(\frac{r}{2}\right)^2 + s \pmod{p}. \end{aligned}$$

Ja $x' \equiv x + \frac{r}{2}$, tad attiecībā uz x' iegūsim vienādojumu

$$x'^2 \equiv \left(\frac{r}{2}\right)^2 - s \pmod{p}.$$

1.1. piemērs. Pārveidosim vienādojumu $x^2 + x + 1 \equiv 0 \pmod{5}$:

$$\begin{aligned} x^2 + x + 1 &\equiv x^2 + 2 \cdot \frac{1}{2} \cdot x + 1 \equiv x^2 + 2 \cdot 3 \cdot x + 1 \equiv \\ &\quad x^2 + 2 \cdot 3 \cdot x + (3)^2 - (3)^2 + 1 \equiv \\ &\quad (x + 3)^2 + 2 \equiv 0 \pmod{5}. \end{aligned}$$

Veicot substitūciju $x \rightarrow x' = x + 3$, attiecībā uz jauno nezināmo x' iegūsim vienādojumu $x'^2 \equiv 3 \pmod{5}$.

Tālāk mēs pētīsim tikai šādus kvadrātiskus vienādojumus.

1.2. piezīme. Vienādojumam $x^2 \equiv a \pmod{p}$ atrisinājumu kopa var būt tukša. Piemērs - $x^2 \equiv 2 \pmod{5}$ (jo 2 ir primitīva sakne).

1.3. piezīme. Ja x_0 ir vienādojuma $x^2 \equiv a \pmod{p}$ atrisinājums, tad $-x_0$ arī ir atrisinājums. Ja $x_0 \equiv -x_0 \pmod{p}$ tad $p = 2$. Vairāk kā divi atrisinājumi nevar būt saskaņā ar Lagranža teorēmu. Tātad šādam vienādojumam var būt nulle vai divi atrisinājumi, ja $p > 2$.

1.2. piemērs. Vienādojumam $x^2 \equiv 2 \pmod{7}$ atrisinājumi ir 3 un $-3 \equiv 4 \pmod{7}$.

1.1.2. Kvadrātiskie un augstāku pakāpju atlikumi

Atlikumu klasi $a \not\equiv 0 \pmod{m}$ saucim par *kvadrātisku atlikumu*, ja vienādojumam $x^2 \equiv a \pmod{m}$ ir atrisinājumi. Visu kvadrātisko atlikumu kopu mod m apzīmēsim ar Q_m .

1.4. piezīme. $Q_m = \{t^2 | t \in U_m\}$.

Atlikumu klasi $a \not\equiv 0 \pmod{m}$ saucsim par n -tās pakāpes atlikumu, ja vienādojumam $x^n \equiv a \pmod{m}$ ir atrisinājumi. Visu n -tās pakāpes atlikumu kopu mod m apzīmēsim ar $Q_{n,m}$. Tādējādi $Q_m = Q_{2,m}$.

1.1. teorēma. Kopa Q_m apmierina šādas īpašības:

1. $1 \in Q_m$.
2. Ja $a \in Q_m$ un $b \in Q_m$, tad $ab \in Q_m$ (Q_m ir slēgta attiecībā uz reizināšanu).
3. Ja $a \in Q_m$, tad $a^{-1} \in Q_m$ (Q_m ir slēgta attiecībā uz inverso elementu iekļaušanu).

PIERĀDĪJUMS 1. $1^2 \equiv 1 \pmod{m}$.

2. Ja $x^2 \equiv a \pmod{m}$ un $y^2 \equiv b \pmod{m}$, tad $(xy)^2 \equiv ab \pmod{m}$ un tādējādi $ab \in Q_m$.

3. Ja $x^2 \equiv a \pmod{m}$, tad $(\frac{1}{x})^2 \equiv a^{-1} \pmod{m}$ un tādējādi $a^{-1} \in Q_m$. ■

1.5. piezīme. Grupu teorijas terminos iepriekšējā teorēma nozīmē to, ka Q_m ir U_m apakšgrupa.

Tas pats apgalvojums ir spēkā kopai $Q_{n,m}$.

1.2. teorēma. Ja kopā U_m , $m > 2$, eksistē primitīvā sakne g , tad g^2 ir kopas Q_m ģenerators - katram $a \in Q_m$ eksistē naturāls k tāds, ka $a \equiv (g^2)^k \pmod{m}$.

PIERĀDĪJUMS

Ja $n = 2n_1$ ir pāra skaitlis, tad $g^n \equiv (g^{n_1})^2 \in Q_m$, tātad g kāpināts pāra pakāpē pieder Q_m .

Otrādi, ja $a \in Q_m$, tad $a \equiv b^2$. Tā kā g ir primitīva sakne mod m , tad eksistē l tāds, ka $b \equiv g^l \pmod{m}$ un tāpēc

$$a \equiv (g^l)^2 \equiv g^{2l} \pmod{m}.$$

■

1.6. piezīme. Ja $p > 2$, tad $\varphi(p) = p - 1$ ir pāra skaitlis. U_p veido ģeneratora pāra pakāpes ar kāpinātājiem kopā $\{0, \dots, p - 2\}$. Šādu kāpinātāju skaits ir $\frac{p-1}{2}$, tāpēc $|Q_p| = \frac{p-1}{2}$.

1.7. piezīme. Vēl daži secinājumi no iepriekšējās teorēmas:

1. Primitīvās saknes g nepāra pakāpes ģenerē nekvadrātisko atlikumu kopu.
2. Kvadrātiska atlikuma un nekvadrātiska atlikuma reizinājums ir nekvadrātisks atlikums.
3. Divu nekvadrātisku atlikumu reizinājums ir kvadrātisks atlikums.

1.1.3. Eilera kritērijs

1.3. teorēma. (*Eilera kritērijs*)

1. a ir kvadrātisks atlikumus tad un tikai tad, ja

$$a^{\frac{p-1}{2}} \equiv 1 \pmod{p}$$

2. a ir nekvadrātisks atlikumus tad un tikai tad, ja

$$a^{\frac{p-1}{2}} \equiv -1 \pmod{p}$$

PIERĀDĪJUMS Katram $a \in U_p$ elements $e = a^{\frac{p-1}{2}}$ saskaņā ar Eilera teorēmu apmierina vienādību $e^2 \equiv 1 \pmod{p}$, tāpēc tas ir vienādojuma

$$x^2 - 1 \equiv (x - 1)(x + 1) \equiv 0 \pmod{p}$$

atrisinājums, tātad $a^{\frac{p-1}{2}} \in \{1, -1\} \pmod{p}$.

Ja $a \in Q_p$, tad $a \equiv g^{2n} \pmod{p}$, tātad $a^{\frac{p-1}{2}} \equiv (g^{p-1})^n \equiv 1 \pmod{p}$.

Ja a ir nekvadrātisks atlikums, tad $a \equiv g^{2n+1}$ un

$$a^{\frac{p-1}{2}} \equiv g^{(2n+1)\frac{p-1}{2}} \equiv g^{(p-1)n} g^{\frac{p-1}{2}} \equiv g^{\frac{p-1}{2}} \not\equiv 1 \pmod{p},$$

jo tas nozīmētu, ka g kārtā ir mazāka kā $p - 1$ un tādējādi g nav primitīva sakne. Ir pierādīts, ka $a^{\frac{p-1}{2}} \equiv -1 \pmod{p}$. ■

1.3. piemērs. Apskatīsim gadījumu $p = 7$, $\frac{p-1}{2} = 3$. Apskatīsim nenulles atlikumu kubus:

$$1^3 \equiv 1, 2^3 \equiv 1, 3^3 \equiv -1, 4^3 \equiv 1, 5^3 \equiv -1, 6^3 \equiv -1 \pmod{7}.$$

Redzam, ka kvadrātiskie atlikumi ir 1, 2, 4.

Apskatīsim gadījumu $p = 11$, $\frac{p-1}{2} = 5$. Apskatīsim nenulles atlikumu piektās pakāpes:

$$\begin{aligned} 1^5 &\equiv 1, 2^5 \equiv -1, 3^5 \equiv 1, \\ 4^5 &\equiv 1, 5^5 \equiv 1, 6^5 \equiv -1, \\ 7^5 &\equiv -1, 8^5 \equiv -1, 9^5 \equiv 1, \\ 11^5 &\equiv -1 \pmod{11}. \end{aligned}$$

Redzam, ka kvadrātiskie atlikumi ir 1, 3, 4, 5, 9.

1.4. teorēma. Skaitļi $1^2, 2^2, \dots, (\frac{p-1}{2})^2$ veido kvadrātisko atlikumu klašu pārstāvju kopu mod p .

PIERĀDĪJUMS Katrs no šiem skaitļiem acīmredzami ir kvadrātisks atlikums. Pierādīsim, ka tie ir dažādi mod p . Pieņemsim, ka

$$1 \leq u \leq \frac{p-1}{2}, 1 \leq v \leq \frac{p-1}{2} \text{ un } u \neq v.$$

Redzam, ka

$$u^2 - v^2 \equiv (u - v)(u + v) \pmod{p},$$

bet

$$u - v \not\equiv 0 \pmod{p} \text{ un } u + v \not\equiv 0 \pmod{p}, \text{ jo } u + v < p.$$

Tādējādi $u^2 - v^2 \not\equiv 0 \pmod{p}$ un $u^2 \not\equiv v^2 \pmod{p}$.

Esam pierādījuši, ka visi kopas $\{1^2, \dots, (\frac{p-1}{2})^2\}$ elementi pārstāv kvadrātiskus atlikumus un tie ir dažādi mod p .

Bet kvadrātisko atlikumu skaits ir vienāds ar $\frac{p-1}{2}$. Tātad šie skaitļi pārstāv visus kvadrātiskos atlikumus. ■

1.4. piemērs. Ja $p = 7$, tad skaitļi 1, 4, 9 pārstāv kvadrātiskos atlikumus.

1.1.4. Ležandra simbols

Eilera kritērijs un atlikumu reizināšanas īpašības attiecībā uz kvadrātiskumu vedina uz ideju attēlot U_p uz kopu $\{1, -1\}$ tā, lai šis attēlojums kalpotu par kvadrātiskuma indikatoru.

Par *Ležandra simbolu* sauksim funkciju $U_p \rightarrow \{1, -1\}$, kas ir definēta šādi:

$$\left(\frac{a}{p}\right) = a^{\frac{p-1}{2}} = \begin{cases} 1, & \text{ja } a \text{ ir kvadrātisks atlikums mod } p, \\ -1, & \text{ja } a \text{ ir nekvadrātisks atlikums mod } p. \end{cases}$$

Ležandra simbola definīciju var paplašināt uz visu kopu $\mathbb{Z}/p\mathbb{Z}$ definējot $\left(\frac{0}{p}\right) = 0$.

1.5. teorēma. Pieņemsim, ka $p > 2$ ir pirmskaitlis.

1. Ja $a \equiv a' \pmod{p}$, tad $\left(\frac{a}{p}\right) = \left(\frac{a'}{p}\right)$ (modulārā īpašība).
2. Ja g ir primitīva sakne mod p , tad $\left(\frac{g^k}{p}\right) = (-1)^k$.
3. $\left(\frac{ab}{p}\right) = \left(\frac{a}{p}\right)\left(\frac{b}{p}\right)$ (multiplikatīvā īpašība).
4. $\left(\frac{-1}{p}\right) = (-1)^{\frac{p-1}{2}}$.

PIERĀDĪJUMS

1. Seko no Ležandra simbola definīcijas.

2. $a \in Q_p \iff a \equiv g^{2n} \pmod{p}$, seko, ka

$$\left(\frac{g^{2n}}{p}\right) = 1 = (-1)^{2n}.$$

$a \notin Q_p \iff a \equiv g^{2n+1} \pmod{p}$, seko, ka

$$\left(\frac{g^{2n+1}}{p}\right) = (-1) = (-1)^{2n+1}.$$

3. Ja $a \equiv g^k \pmod{p}$ un $b \equiv g^l \pmod{p}$, tad

$$\left(\frac{ab}{p}\right) = \left(\frac{g^k g^l}{p}\right) = \left(\frac{g^{k+l}}{p}\right) = (-1)^{k+l} = (-1)^k (-1)^l = \left(\frac{a}{p}\right) \left(\frac{b}{p}\right).$$

1.8. piezīme. Multiplikatīvā īpašība grupu teorijas terminos nozīmē to, ka Ležandra simbols ir grupu homomorfizms $(U_p, \cdot) \rightarrow (\{1, -1\}, \cdot)$.

Multiplikatīvā īpašība nozīmē arī to, ka pietiek zināt lielumus $\left(\frac{q}{p}\right)$, kur p un q ir pirmskaitļi.

1.5. piemērs.

$$\binom{24}{43} = \binom{2^3 \cdot 3}{43} = \binom{2}{43}^3 \binom{3}{43} = \binom{2}{43} \binom{3}{43}$$

1.1.5. Gausa lemma un tās pielietojumi

1.9. piezīme. Parasti mēs strādājam ar nenulles atlikumu klašu pārstāvjiem no kopas

$$\mathcal{C} = \{1, \dots, p-1\}.$$

Tagad strādāsim ar citu nenulles atlikumu klašu pārstāvju kopu -

$$\mathcal{G} = \left\{ -\frac{p-1}{2}, \dots, -1, 1, \dots, \frac{p-1}{2} \right\}.$$

Kopa \mathcal{G} tiek iegūta no \mathcal{C} atņemot p no \mathcal{C} elementiem $\frac{p-1}{2} + 1, \dots, p-1$ (un nemainot elementus $1, \dots, \frac{p-1}{2}$).

Redzam, ka $\mathcal{G} = \mathcal{P} \cup \mathcal{N}$, kur $\mathcal{P} = \{1, \dots, \frac{p-1}{2}\}, \mathcal{N} = \{-1, \dots, -\frac{p-1}{2}\}$.

Definēsim

$$t\mathcal{P} = \{u \in U_p \mid u = tx, \text{ kur } x \in \mathcal{P}\} = \{t, 2t, 3t, \dots, \frac{p-1}{2} \cdot t\}.$$

Piemēram, $\mathcal{N} = (-1)\mathcal{P}$.

1.10. piezīme. Reizināšana ar $a \in U_p$ ir bijektīva funkcija $U_p \rightarrow U_p$, kuru var reprezentēt ar tās grafu Γ_a (virsoņu kopa - \mathcal{G} , šķautnes formā $x \rightarrow ax$). Grafam Γ_a piemīt šādas simetrijas:

- šķautne $u \rightarrow v$ starp divām kopas \mathcal{P} virsoņiem eksistē tad un tikai ja eksistē šķautne starp \mathcal{N} virsoņiem $-u \rightarrow -v$ (ja $au = v$, tad $a(-u) = -v$);
- šķautne $u \rightarrow -v$ no \mathcal{P} virsoņa uz \mathcal{N} virsoņi eksistē tad un tikai ja eksistē šķautne no \mathcal{N} virsoņa uz \mathcal{P} virsoņi $-u \rightarrow v$ (ja $au = -v$, tad $a(-u) = v$);

Tā kā $\left(\frac{a}{p}\right) = a^{\frac{p-1}{2}}$, tad jautājums par $\left(\frac{a}{p}\right)$ vērtību ir loģiski ekvivalents šādam jautājumam: kāds ir galapunkts maršrutam grafā Γ_a ar garumu $\frac{p-1}{2}$, kas sākas ar virsotni (klasi) 1 - 1 vai -1 ?

1.6. teorēma. (*Gausa lemma*) $p > 2$ ir pirmskaitlis, $\gamma = |a\mathcal{P} \cap \mathcal{N}|$.
Tad

$$\left(\frac{a}{p}\right) = (-1)^\gamma.$$

PIERĀDĪJUMS Fiksēsim $a \in U_p$. Definēsim

$$R = 1 \cdot 2 \cdot \dots \cdot \frac{p-1}{2} = \prod_{t \in \mathcal{P}} t$$

un

$$R' = \prod_{t \in \mathcal{P}} (at) = \prod_{u \in a\mathcal{P}} u.$$

Redzam, ka $R' = a^{\frac{p-1}{2}} R$.

Sāksim pētīt klases formā at , kur $t \in \mathcal{P}$. Daži no šiem elementiem ir kopā \mathcal{P} , daži - kopā \mathcal{N} .

Izdaram šādus secinājumus:

- Ja $at \in \mathcal{P}$ kādam $t \in \mathcal{P}$, tad $-(at) \notin a\mathcal{P}$, jo pretējā gadījumā mēs iegūtu, ka $-at \equiv at' \pmod{p}$ un $t \equiv -t' \pmod{p}$, kas ir pretruna, jo klasēm t un t' ir vienādas zīmes.
- Ja $at \in \mathcal{N}$ kādam $t \in \mathcal{P}$, tad $-(at) \notin a\mathcal{P}$ tā paša iemesla dēļ.

Tātad $a\mathcal{P} = S_+ \cup S_-$, kur $S_+ \subseteq \mathcal{P}$, $S_- \subseteq \mathcal{N}$, $S_+ \cap S_- = \emptyset$.

Ievērosim, ka $|a\mathcal{P}| = |\mathcal{P}|$, tātad

$$(-1)S_- \cup S_+ = \mathcal{P},$$

tātad kopa $a\mathcal{P}$ atšķiras no kopas \mathcal{P} ar to, ka dažām klasēm ir mainīta zīme, šādu elementu skaits ir $|S_-| = |a\mathcal{P} \cap \mathcal{N}|$.

Redzam, ka

$$\begin{aligned}
 R' &= \prod_{u \in a\mathcal{P}} u = \left(\prod_{v \in S_+} v \right) \cdot \left(\prod_{w \in S_-} w \right) = \\
 &\left(\prod_{v \in S_+} v \right) \cdot \left(\prod_{-w \in (-1)S_-} (-w) \right) = \left(\prod_{v \in S_+} v \right) \cdot \left(\prod_{z \in \mathcal{P} \setminus S_+} z \right) \cdot (-1)^{|S_-|} = \\
 &\left(\prod_{t \in \mathcal{P}} t \right) \cdot (-1)^{|a\mathcal{P} \cap \mathcal{N}|} = R \cdot (-1)^{|a\mathcal{P} \cap \mathcal{N}|}.
 \end{aligned}$$

Tā kā $R' = a^{\frac{p-1}{2}} R = R \cdot (-1)^\gamma$, tad

$$a^{\frac{p-1}{2}} = \left(\frac{a}{p} \right) = (-1)^\gamma.$$

1.6. piemērs. Atradīsim $\left(\frac{3}{13} \right)$ izmantojot Gausa lemmu. Šajā gadījumā $\mathcal{P} = \{1, \dots, 6\}$, $\mathcal{N} = \{-1, \dots, -6\}$. Redzam, ka

$$3\mathcal{P} = \{3, 6, -4, -1, 2, 5\}.$$

Tādējādi $\left(\frac{3}{13}\right) = (-1)^2 = 1$. Var arī pārbaudīt, ka $3 \equiv 4^2 \equiv 9^2 \pmod{13}$.

1.7. teorēma. Ja $p > 2$ ir pirmskaitlis, tad

1. $\left(\frac{2}{p}\right) = (-1)^{\frac{p^2-1}{8}}$;
2. $2 \in Q_p$ tad un tikai tad, ja $p^2 \equiv 1 \pmod{8}$.

PIERĀDĪJUMS

1. Izmantosim Gausa lemmu. Ir jāatrod, cik elementu ir kopā $2\mathcal{P} \cap \mathcal{N}$. Zinām, ka

$$2\mathcal{P} = \{2, 4, \dots, p-1\}.$$

Redzam, ka daži pirmie kopas $2\mathcal{P}$ elementi ir kopā \mathcal{P} , bet sākot ar kādu elementu visi nākamie ir kopā \mathcal{N} .

Mazākais $k \in \mathcal{P}$, kuram $2k > \frac{p-1}{2}$ un tāpēc $2k \in \mathcal{N}$, ir vienāds ar $\lceil \frac{p-1}{4} \rceil$. Tātad

$$2\mathcal{P} \cap \mathcal{N} = \left\{ 2 \cdot \lceil \frac{p-1}{4} \rceil, 2 \cdot (\lceil \frac{p-1}{4} \rceil + 1), \dots, 2 \cdot \frac{p-1}{2} \right\}$$

un

$$|2\mathcal{P} \cap \mathcal{N}| = \frac{p-1}{2} - \lceil \frac{p-1}{4} \rceil + 1.$$

Ja $p \equiv 1 \pmod{4}$, tad

$$|2\mathcal{P} \cap \mathcal{N}| = \frac{p-1}{2} - \left(\frac{p-1}{4} + 1\right) + 1 = \frac{p-1}{4}.$$

Ja $p \equiv 3 \pmod{4}$, tad

$$|2\mathcal{P} \cap \mathcal{N}| = \frac{p-1}{2} - \frac{p+1}{4} + 1 = \frac{p+1}{4}.$$

Mums ir svarīgi zināt $|2\mathcal{P} \cap \mathcal{N}| \pmod{2}$.

Skaitļi $\frac{p-1}{4}$ un $\frac{p+1}{4}$ var būt gan 0, gan 1 $\pmod{2}$. Piemēram, ja $p \equiv 1 \pmod{4}$, tad $p = 4n + 1$ un $\frac{p-1}{4} \equiv n \pmod{2}$, bet mēs neko nezinām par $n \pmod{2}$.

Piemēram, ja $\frac{p-1}{4} \equiv 0 \pmod{2}$, tad

$$\frac{p-1}{4} = 2n' \iff p = 1 + 8n' \iff p \equiv 1 \pmod{8}.$$

Tāpēc, lai atrastu $|2\mathcal{P} \cap \mathcal{N}| \pmod{2}$, apskatīsim visus p atlikumus mod 8:

$$|2\mathcal{P} \cap \mathcal{N}| = \begin{cases} 0 \pmod{2}, & \text{ja } p \equiv 1 \pmod{8}, \\ 1 \pmod{2}, & \text{ja } p \equiv 5 \pmod{8}, \\ 1 \pmod{2}, & \text{ja } p \equiv 3 \pmod{8}, \\ 0 \pmod{2}, & \text{ja } p \equiv 7 \pmod{8}. \end{cases}$$

Var pārbaudīt, ka

$$|2\mathcal{P} \cap \mathcal{N}| \equiv \frac{(p-1)(p+1)}{8} \pmod{2}.$$

2. Seko no iepriekšējā apgalvojuma. ■

1.1.6. Kvadrātiskās reciprocitātes teorēma un tās pielietojumi

1.8. teorēma. (*Ležandra simbola argumentu simetrijas (kvadrātiskās reciprocitātes) teorēma*) Dots, ka p un q ir nepāra pirmskaitļi.

1. Ja $p \not\equiv 3 \pmod{4}$ vai $q \not\equiv 3 \pmod{4}$, tad

$$\left(\frac{q}{p}\right) = \left(\frac{p}{q}\right).$$

2. Ja $p \equiv q \equiv 3 \pmod{4}$, tad

$$\left(\frac{q}{p}\right) = -\left(\frac{p}{q}\right).$$

Ekvivalents formulējums - $\left(\frac{q}{p}\right)\left(\frac{p}{q}\right) = (-1)^{\frac{(p-1)(q-1)}{4}}$.

1.11. piezīme. Kvadrātiskās reciprocitātes teorēma ļauj būtiski pārtrīnāt Ležandra simbola aprēķināšanu, vairākkārtīgi izmantojot Ležandra simbolu maiņas un īpašības (modularitāti, multiplikatīvitāti).

1.7. piemērs. Noteiksim, vai eksistē atrisinājumi vienādojumam

$$x^2 \equiv 37 \pmod{73}.$$

Redzam, ka

$$\left(\frac{37}{73}\right) = \left(\frac{73}{37}\right) = \left(\frac{36}{37}\right) = \left(\frac{2}{37}\right)^2 \left(\frac{3}{37}\right)^2 = 1,$$

tāpēc eksistē divi atrisinājumi.

Noteiksim, vai eksistē atrisinājumi vienādojumam

$$x^2 \equiv 31 \pmod{73}.$$

Redzam, ka

$$\left(\frac{31}{73}\right) = \left(\frac{73}{31}\right) = \left(\frac{11}{31}\right) = -\left(\frac{31}{11}\right) = -\left(\frac{9}{11}\right) = -\left(\frac{3}{11}\right)^2 = -1,$$

tāpēc atrisinājumi neeksistē.

2. 12.mājasdarbs

12.1 Nosakiet, vai ir atrisināmi vienādojumi

(a) $x^2 \equiv 7 \pmod{17}$,

(b) $x^2 \equiv 989 \pmod{1987}$,

(c) $x^2 \equiv 2008 \pmod{2007}$,

(d) $x^2 \equiv 2007 \pmod{2008}$.

12.2 Nosakiet, vai ir atrisināmi vienādojumi

(a) $x^4 \equiv 5 \pmod{13}$,

(b) $x^6 \equiv 10 \pmod{23}$.

12.3 Pierādiet, ka vienādojums

$$(x^2 - 2)(x^2 - 3)(x^2 - 6) \equiv 0 \pmod{p}$$

ir atrisināms katram pirmskaitlim p .

12.4 Nosakiet, kādiem pirmskaitļiem ir atrisināms vienādojums

$$x^2 \equiv 3 \pmod{p}.$$

(Norādījums - mod 12)